

(sk.) pūtēju zeme, kur pat īpaša šādas muzikas skola.

Skaidas: t. Koka, metala un tml. priekšmetu apstrādašanā iegūtas sikas to daļiņas. Zaģu s., kas vāji vada siltumu, lieto arī izolācijai un kā iesaiņošanas materiālu. Bez tam no tām pagatavo t. s. mākslīgo malku, briketus (sk.) u. c. — 2. Saldi barojoši cepumi, pagatavoti no olām, cukura, miltiem, mandeļem un izveidoti kā s. — 3. Tautas ticējumos darbībām ar s-ām īpaša nozīme. S. lasa bērni, lai varētu uziet putnu perekļus; parasti tas notiek Māras dienas rītā (sk. Kāpostu Māra), Zaļā ceturtdienā, Sveču dienā, Sorokā (10. martā), Jaungadā u. c. Raksturīga šī darbība ir tieši pavasarim (sk. kukaiņu dienas, kustoņu dienas), un tās pamatā ir analogija — s. kā līdzu materiāls, ko nes siltā vietā. Vecākā formā šē saskatams viens no pavasara atmodas aktiem — palīdzība dabai, resp. putniem.

Skaidiena, laikraksta Latvija (sk.) literārā nedēļas pielikuma humora un satiras nodaļa kopš 24. 2. 1906—51. 7. 1915, t. i. līdz pielikuma iznākšanas beigām. 1907—08 S-u vadīja R. Blaumanis un ar Puljera vārdu vērsās tajā pret vāciešiem, lauzu paviršību un seklumu. Pēc Blaumaņa nāves S-u vadīja Ed. Vulfs, parakstoties kā Puljera padēls.

Skaidiņu lasišana, sk. skaidas.

Skaidot, skaidināt, skaidīt, skaidāt, sasmalcināt skaidas, izkaisīt skaidas, izmētāt, izšķēdēt.

Skaidriba, pusemēneša meti literatūrai, mākslai un sabiedriskai dzīvei, ilustrēts žurnāls, iznāca Rīgā 15. 4. 1934 — 1934 oktobrim F. Cielēna redakcijā.

Skaidrite (istenībā Birzgale) Jūlija, aktrise, dz. 7. 1. 1871

Vidrižu Dibenos kā rentnieka meita, drīz pēc dzimšanas kopā ar ģimeni, kas nespēja pildīt smagos nomas noteikumus, pārnāca Rīgā, kur mācījās Ģertrūdes baznīcā, 1880—87 vācu privātā meiteņu skolā, pēc tam rokdarbus un šūšanu. Skatuvei S. pievērsās gadījumā dēļ: 1888 rudenī A. Alunānam ar trupu, kurā piedalījās arī S-es brālis J. Birzgalis, sagatavojot lugu Kas tie tādi, kas dziedāja? izrādei Jelgavā, pēkšņi atteicās Skaidrites lomas tēlotāja; tādēļ viņas vietā uzaicināja S-i (no šīs lomas radies S-es pseidonims). Jelgavā, vēlāk Rīgā, gūtie panākumi un kritikas atzinīgie spriedumi S-es vārdu uzreiz darīja pazīstamu teātra aprindās. 1889

—1908 viņa darbojās Rīgas latviešu teātri (pirmā loma — Rozīte lugā Zakāša meitas), tēlojot jaunas mīletājas un varones, piedaloties visās šai teātri izrādītās klasiskās lugās, Aspazijas, R. Blaumaņa u. c. latv. dramatiķu jaunākos darbos (Asja Veidelotē, Matilde Pazudušā dēla, Antonija Mājas naidā, Aleksandra Hernehūtiešos). 1908, kad nodega vecais teātris, S. pārgāja uz jaundibināto Jauno Rīgas teātri, bet jau pēc neilga laika atgriezās agrākā darba vietā, paliekot tur līdz 1919, t. i. šī teātra darbības izbeigšanai. 1919, nodibinoties Ljas nacionālā teātrim, S. darbojās tajā, tēlojot varones, salona dāmas, cildenas aristokrates un varoņu mātes. S. ir šī teātra goda locekle un 15. 5. 1939 saņēma Tēvzemes balvu par nopelniem skatuves mākslā. S-es repertuārā ap 400 dažādu lomu, no kurām l. t. klasiku darbos un nopietnās drāmās. Savā skatuviskā izteiksmē un cilvēku raksturojumos S. pierādījis lielu daudzpusību, darba stingrību un jūtu dziļumu. S-es trauksmainās varones un mūžīgās sievietības augšup cēlās mīletājas ir apzi-

mogotas ar smalku gara noblesī, plašumu un patiesīgumu. Bet aiz

šiem gaišiem tēliem pavid arī apmāto, baudas kāro, atriebīgo iznīcinātāju un asinaino varas tīcinātāju un smās demoniskās sejas. Kotāju tumšās demoniskās sejas. Vietām precīgi parādas sievietes drastiskais valskīgums un rotaļīgums (Sekspira komedijās), kam seko asprātību un attapību pacīlātā spēle, salona dāmas koķeterija, kurtizanes pikanterija, aristokrates cienīgums un varoņu mātes jūtu cēlums. No S-es lomām latv. lugās minamas: Laima (Zaudētās tiesībās), Karaliene (Lolītas brīnumputnā), Laima (Maijā un Pajā), Guna (Sidraba šķidrautā), Zane (Pūt, vējiņi!), Horsta madāma (Ugunī), Ieva (Indrānos), Agita (Kaupo). Vel plašāks viņas klasiku repertuārs, kur S. veidojusi Johannu (Orleanas jaunavā), Porciju (Venecijas tirgoni), Emiliju (Emilija Galoti), Juliju (Romeo un Julija), Kleopatru (Antonijā un Kleopatrā), Iediju Makbeti (Makbetā), Juditi (Judītē), Alvinga kundzi (Spokos), Hedu Gableri, Annu Kareņinu, Mirandolinu (Viesnīcniecē), Rozu (Rozā Bernd), Magdu (Dzimtenē), Mariku (Jāņu ugunis), Jordisu (Ziemeļu varoņos), Klaru (Egmontā) u. c.

Skaidu briketi, sk. briketi.

Skaigals, skangals, skals.

Skaistā lilija (*Agapanthus L'Hér.*), viendīgļlapju augu ģints liliju dzimtā (sk.), ar 3 sugām. No tām čemurainā s. l. (*A. umbellatus L'Hér.*), Kapzemes (angļu zilā Afrikas) l. ir krāšņuma augs, šaurām lapām uz zemes stumbra pudurā. No lapām attīstas 40—50 cm. garš ziedu kāts ar tumši ziliem ziediem čemuram līdzīgā ziedkopā. S-ās l-as pavairo ar sēklām, izsejot agri pavasari augu mājā, vai no vecāku ceru sānu dzinumu vasār. Audzē podos trūdiem bagātā (leceks un komposta) augsnā. Vecākus augus pārstāda pa 2—3 g. reizi, kad saknes pilnīgi pietiklojušas trauku. Ziemā jātur vēsās

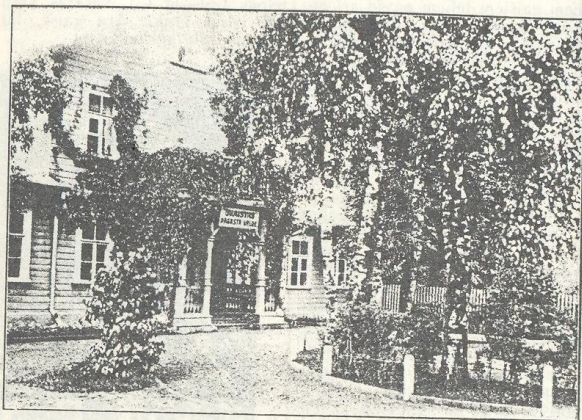
telpās (+6—8° C.), vasaras vidū der izlikt laukā, āra gaisā, lai augums pilnīgāk nobriest.

Agapanthus umbellatus ziedos.

Skaistas katoļu draudze. D-ē ietilpst Skaistas un Krāslavas pag. daļa. D-ei pieder Jaunavas Marijas baznīca. Pirmā koka baznīca celta 1778 kā Krāslavas d-es filiales baznīca, 1914 nodega. 1921 uzcelta un iesvētīta jauna koka baznīca. D-ē ap 3600 locekļu, 9 kapsētas. Baznīcas arhīvs no 1916.

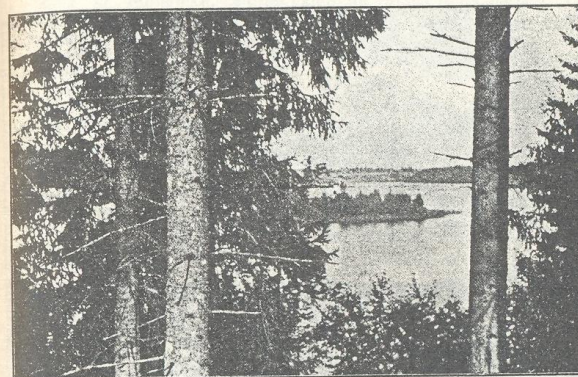
Skaistas pagasts (agrāk Izabelīnas p.), Daugavpils apr., starp Aulejas, Dagdas, Asūnes, Pustīņas, Pēdrujas, Kaplavas un Krāslavas p-iem; pieder pie S., Ludzikavas un Lielindricas katoļu draudzēm un Trešišķu vecticībnieku draudzes. P. n. S-a, dz. st. S-a 7 km. Zemes platība 19206,26 ha, nekustamas mantas vērtība Ls 2942663, 6770 iedz. 1445 vecsaimniecības ar apm. 15000 ha, 96 jaunsaimniecības ar 1475 ha, 485 siksaimniecības ar 1950 ha. Budžets 1938/39 Ls

Skaistas pagasta nams.

70000. Izdevumos: administr. Ls 18035, izglītībai Ls 15940, sabiedriskai palīdzībai Ls 3532, veselības aizsardzībai Ls 8796. Ieņēmumos: nekustamas mantas nod. Ls 36821, pašvaldības nod. Ls 28772. P-a īpašumi: zemes gabali S-ā (2,19 ha), Broņislavava (22,05 ha), Kazinčos (1,55 ha), Ezeriņos (3,58 ha), Kalniešos (1,59 ha) un Ludvikavā (0,50 ha), p-a nams, ārsta māja, S. p. skolas 2 nami, Kazinču un Ezeriņu p. skolu nami, Kalniešu p. skolas jaunbūve, p-a policijas māja un 7 saimniecības ēkas. Rūpniecības uzņēmumi: G. Pērmaņa koku zaģētava un Dzirnavaš Baraukā ar 2 strādniekiem un Ls 10000 gada apgrozījumu, J. Zarakovska ūdens dzirnavas Vanagos ar Ls 3000 gada apgrozījumu. Biedrības: S. p-a lauksaimniecības b-ba * 1922, 99 biedri, pieder 15,25 ha zemes; S. lopkopības pārraudzības b-ba * 1925, 42 biedri; Ljas katoļu kulturas vei-

cināšanas b-bas Saules S. nod. * 1924, 30 biedru, pieder Kulturas fonda piešķirta bibliotēka ar 600 sējumiem; S. krājaizdevu s-ba * 1925, 211 biedru; Baltiņu pien-saimnieku s-ba * 1927, 42 biedri, pieder 2,68 ha liels zemes gabals, uz kura pienotava un šķūnis; Ljas katoļu jaunatnes kulturas veicināšanas b-bas Ludvikavas nod. * 1928, 40 biedru, pieder Ludvikavas tautas nams un Kulturas fonda piešķirta bibliotēka ar 600 sēj.; Ljas lietuvju apvienības S. nod. * 1928, 30 biedru, pieder b-bas nams; Ljas katoļu jaunatnes kulturas veicināšanas b-bas S. nod. * 1929, 30 biedru; S. brīvprātīgo ugunsdzēsēju b-ba * 1930, 30 biedru. Skolas: S. valsts pilna p. skola ar 8 skolotājiem, Kalniešu pilna p. skola ar 5 skolotājiem; Baltiņu, Ezeriņu, Kazinču, Krasta, Ludviķu, Niedrites, Smiltaines un Valteru 1 pakāpes p. skolas, katra ar 2 skolotājiem; Lielindriecas leišu 1 pakā-

Kuļa ezera ainava Skaistas pagastā.

pes p. skola ar 1 skolotāju. Upes: Daugava, Indra. Ezeri: Siverss, Dreidzis, Āžuknis, Ildzis, Indra, Ižūns, Kulis, Lubānešs, Plaudēšs, Sams, Stīrna, Velna acs u. c. Jaukākās vietas ezeri un Indras upes krasti. Senvietas: akmens laikmeta atradumi Vanagiškos, Daudziešos, Ģeibjos, Grundēnos, Dubraukā un S. baznīcas zemē; nezinamu laikmetu senkāpi S-ā, Tenisā, Trušeļos, Leksā, Livčānos (uzkalni un kapeņnes?), Podgurjē, Ramuliškā, Katolniekos, Čenčupjos, Ezeriņos, Juchņikos un Kuliniškā. Pilskalns pie Grundēniem, Dreizas ezera da. krastā, savrups kalns zemā vietā, 20 m. augsts, ar slīpu plakumu, nogāzēs manāmas terasu vietas, melns un dziļš mitņu slānis; tuvumā — upura vieta Zamoks pie Indravas, Daugavas labā krastā, vienā pusē grava, 3 puses 3 m. dziļš un 6 m. plats grāvis; plakums trijstūrains, niecīgs mitņu slānis, ķieģeļu un kalķu paliekas; nepārbaudītas ziņas par pilskalniem pie Ekšiem (Vel-

na kalns), Dubraukas (pilskalns un Lūgšanas kalns), Leksas (Pili-sovka) un Dorotpoles. Krusta akmens pie Valteriem; nostāstu akmens pie Dembauciem. Muižas: Podgurje sadalīta 35 vienībās (no tām 5 piegriezumi) kopplatībā 460 ha; Ezeriņi sadalīti 50 vienībās (no tām 4 piegriezumi) kopplatībā 441 ha, Ludvikava sadalīta 24 vienībās (no tām piegriezumu kopplatībā 398 ha), Indrava ar Kazimiravas folvarku sadalīta 18 vienībās kopplatībā 326 ha, S-a sadalīta 23 vienībās (no tām 1 piegriezums) kopplatībā 288 ha, Stanislavava sadalīta 10 vienībās (no tām 7 piegriezumi) kopplatībā 79 ha, no Izabelīnas 2 vienības (no tām 1 piegriezums) kopplatībā 16 ha; Baltiņu zemes gabals sadalīts 19 vienībās (no tām 11 piegriezumu) kopplatībā 145 ha.

Skaiste: 1. skaistule; 2. ari skaista, skaistra u. c., kārts, maikste.

Skaistināt, skaistīt, izrotāt, daiļot.